

15

AYLIK EDEBİYAT & FİKİR DERGİSİ

MART

2021

FİYATI 10 TL / KKC FİYATI 13 TL

ISSN 2687-5454
9 772687 545006

Muhit

Ahmet Edip Başaran / Ali K. Metin / Âlim Kahraman / Âlim Yıldız
Arif Ay / Ayşegül Baytut / Bahadır Sancak / Beyzanur Turcihan
Caner Arabacı / Celâl Fedai / Cemal Kurnaz / D. Mehmet Doğan
Dilara Ayşe Akdeniz / Dursun Çiçek / Enes Talha Tüfekçi
Emel Özkan / Erol Göka / Esra Harmanda / Feride Turan
Gülsüm Ercan / Harun Yakarer / Hasan Aycın / Haşim Şahin
Hülya Ateş Yıldırım / Hüsrev Hatemi / İbrahim Tenekeci / Leylâ İpekçi
M. Ruyan Soydan / Mahmut Gürkan / Muhammed Enes Kala
Mehmet Narlı / Mustafa Cemil Efe / Mustafa Nezihi Pesen
Murat Güzel / Mustafa Özçelik / Mustafa Özel
Münire Rumeysa Çakan / Namık Açıkgöz / Necmettin Turinay
Necmi Uyanık / Necip Tosun / Osman Toprak / Said Yavuz
Selçuk Sümer Özel / Selime Kahraman / Soner Karakuş
Tahsin Yıldırım / Tuba Kaplan / Turan Karataş
Ümmü Gülsüm Taşkın / Yunus Arifoglu
Zeynep Merdan / Zeynep Şakar

Dosya:

İstiklâl Marşı
Mehmet Âkif

İstiklâl Marşı millî mutabakat
metnidir

KONUŞAN:
OSMAN TOPRAK

D. Mehmet Doğan: Zaferlerin arkasında şairin sözü vardır

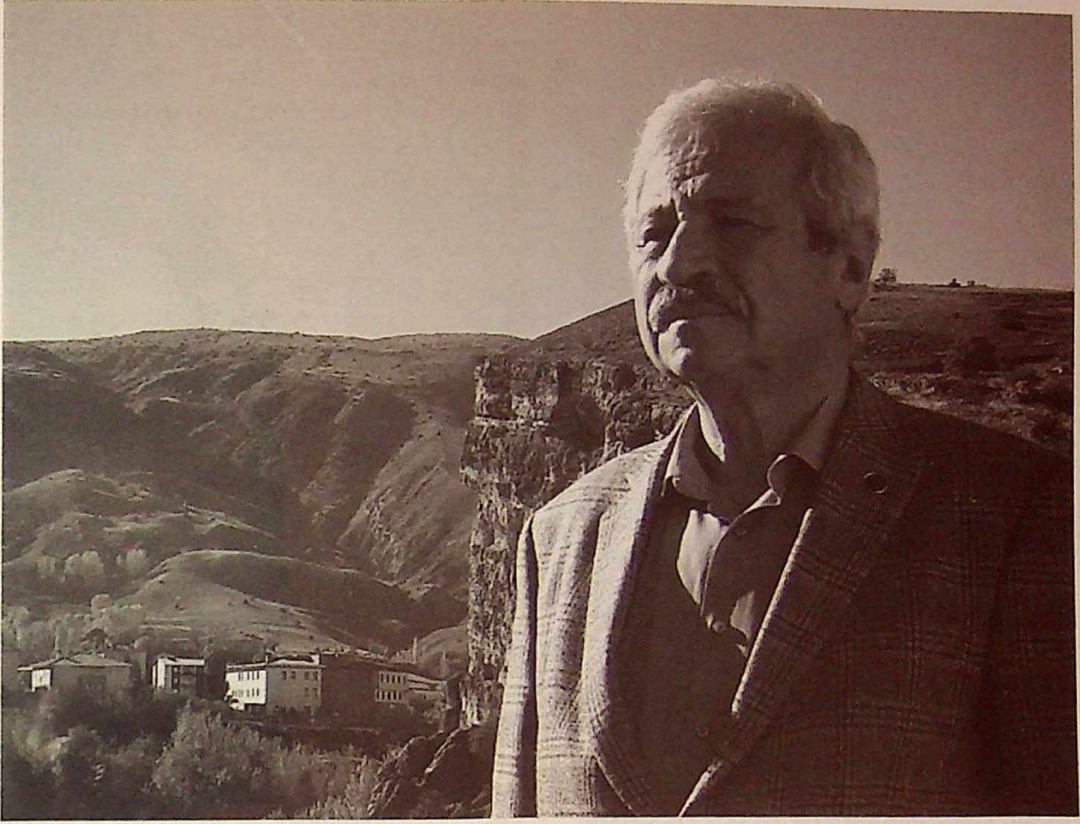
İstiklâl Marşı mevkiden, makamdan, paradan, şöhretten müstağni bir şair tarafından kaleme alınmıştır. Onu büyük yapan hususlardan biri budur.

Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'yla özdeşleşmiş, milletimizin kalbinde yer edinmiş, devletin ve ülkenin yeniden kurulmasında öncülük etmiş bir isim, bir şair. Âkif için, manevi değerlerimizin milli temsilcisi diyebilir miyiz?

Daha ötesini söyleyebiliriz: Âkif, Batılılaşma döneminde en güçlü aidiyet ifadesini ortaya koyan kimlik yapıcı en büyük şairimiz. O yalnız düşüncelerini ifade için değil, heyecanlarını ve hassasiyetlerini anlatmak için de şiire başvurdu. Bu hassasiyetler ve heyecanlar kişiye ait değil, millete aitti. *O bizim mukavemet mimarımızdır! Millî mukavemet ruhumuzun mimarı.* Bunun içinde insani değerler de var, İslâm'ı merkeze alan milli değerler de. Zaten insani değerlerin teşekkülü yer/vatan, dil, din-millet seyr çizgisini takip eder. İnsanlık bunlar olmadan söz konusu olmaz. *"Vatanım yeryüzü, insan türündenim."* dediğinizde sadece fiziğinizi, bedeninizi kastetmiş olursunuz. İnsan sadece fiziği, bedeni, biyolojik varlığı değildir; aynı zamanda ruhu, maneviyatı, kültürü olan bir varlıktır. Ve insan işte asıl onlara göre kimlik sahibi olur. Zamanında ona "İslâm şairi" denilmiş. İslâm şairi olarak Millî Mücadele'ye katılması istenmiş. O da bunu vazife addedip Ankara'nın yolunu tutmuş. Şair Âkif, Millî Mücadele'nin manevi cephesini güçlendirme sorumluluğunu üstlenmiş. Bunu da vaazlarıyla camilerde, vekil olarak Meclis'te, dergisiyle yayın sahasında yerine getirmiş. Onun bu hizmetinde zirve, İstiklâl Marşı'nı yazmasıdır.

Özellikle İstiklâl Harbimiz ve İstiklâl Marşımız birdir, bütündür; biri olmadan diğeri olmaz, olma- mıştır. Sizden, İstiklâl Marşı'nın yazılış serüvenini ve bu süreçte Âkif'in ruhunu öğrenmek istiyoruz.

İstiklâl Marşı İstiklâl Harbi'ni ifade edecek güçlü, hatırdaki kalacak bir söz söylemek ihtiyacına cevap vermek maksadıyla yazılmıştır. Milletler geçmişlerindeki zaferleriyle, büyük adamlarıyla, ortaya koydukları eserlerle kendilerini ifade ederler. Güçlü, tesirli, kalıcı ortak metinler milletin zihnini inşa eder. Bizim için İstiklâl Marşı bu metinlerin başında gelir. Yarışma açılmıştır ama böyle bir sözü en yüksek seviyede ifade edecek kişinin Mehmet Âkif olduğu hususunda fikir birliği vardır. O yarışmaya haklı gerekçelerle katılmadığı için, yarışmaya bir kenara bırakılarak Âkif'in peşine düşülmüştür. Onun yarışma-ödül bağlantısına tepkisini Midhat Cemal Kuntay şöyle ifade eder: *"Ne yani, melekelerin kurtulacağını para için mi söyleyecekti!"*

Böyle büyük sözleri müstağni adamlar söyler. İstiklâl Marşı mevkinden, makamdan, paradan, şöhretten müstağni bir şair tarafından kaleme alınmıştır. Onu büyük yapan hususlardan biri budur. Müstağni şair, vazifeyi üstlendikten sonra da istignasını sürdürmüş ve hiçbir kişiyi, hesabı kitabı gözetmeden, beğenilmek kaygısı gütmeden şiirini yazmıştır.

BİN YILLIK DEVLETİMİZ VAR

Fikir, mücadele, şuur Âkif'le özdeş. Âkif olmasaydı İstiklâl harbinden ve bir istiklâlden millet olarak söz edebilir miydik? Bir şair, bir millete ve devlete ne katmıştır?

Âkif'in Milli Mücadele'deki varlığı ve işte bu mücadelenin timsali olarak yazdığı İstiklâl Marşı, resmi ideolojinin karikatürleştirilmiş "Kurtuluş Savaşı" anlatımından daha farklı ve esaslı bir anlam sunuyor. Âkif üzerinden Milli Mücadele'nin mahiyetini anlamak için sağlam bir giriş yapabiliyoruz. Neden "İslâm şairi", Milli Mücadele için Ankara'ya davet edildi? Neden başka bir şair ve yazar değil de o? Bize ilkokuldan üniversiteye ezberletilen "Kurtuluş

Savaşı" uydurmalarını Mehmed Âkif'in bu mücadeleye süresince yaptığı işler, buna İstiklâl Marşı yazmak da dahildir, boşa çıkarıyor. Âkif bize bin yıllık devletimizin devamlılığını en başta İstiklâl Marşı ile anlatıyor. Tarihimizin Cumhuriyet'le, rejim değişikliğiyle sınırlandırıldığı zamanlarda İstiklâl Marşı'mız bayrağımız gibi Cumhuriyet öncesi varlıklarıyla zihnimizi tazeliyor, ufkumuzu genişletiyor; bin yıllık sürekliliğimizi güçlü şekilde hatırlatıyor. Yeryüzünde ne zühur, türedi bir varlık olmadığımızı apaçık gösteriyor. Bu yüzden İstiklâl Marşı yüz yıldır değişmeyen milli mutabakat metnimiz oluyor.

Siz, kitabımıza, "Camideki Şair: Mehmed Âkif" adını vermiştiniz. Safahat'ta da cami kürsülerinden şiirler var. Anadolu'nun pek çok camisinde Âkif, milletin yanında, önünde, rehberi ve kılavuzu olmuş. Âkif ile camiyi böylesine bütünlükten, buluşturan duygu, değer nedir?

Mehmet Âkif vazife ve mes'uliyet adamıdır ve cami kürsülerine vazife icabı çıkmıştır. Balkan Harbi sırasında kurulan yarı resmi Müdafaa-yı Milliye Cemiyeti milletin sarsılmış maneviyatını güçlen-

dirmek için Âkif'e İstanbul'un selatin camilerinde vaaz etme vazifesini tevdi ediyor. İşte o da ilk olarak Bayezid Camii kürsüsünde konuşarak işe başlıyor. *Süleymaniye Kürsüsünde, Fatih Kürsüsünde* şiirleri/kitapları camideki şairin nazma çekilmiş vaazları olarak okunmalıdır. Âkif on yıl boyunca memleketin cami kürsülerinde konuşmuş, bazı vaazları tarihe geçecek bir tesir uyandırmıştır. Balıkesir Zağanos Paşa Camii'ndeki konuşması, Kastamonu Nasrullah Camii kürsünden yaptığı konuşma gibi. Nasrullah vaazı, *Sebilürreşad'da* yayınlanmış, dergi tükenince yeni baskıları yapılmış hatta küçük kitapçık (risale) olarak basılıp bütün Anadolu'ya dağıtılmıştır. Bu vaaz metni cami kürsülerinden hocalar tarafından okunmuş, toplu olarak bulunan kalabalık yerlerde bu okuma işi sürdürülmüştür. Bu itibarla diyebiliriz ki, cami Mehmet Âkif'in aslı haberleşme mekânıdır. Cemaat camidedir, millet camidedir, camide söylenen söz mekândan, mü'minlerin ibadet ettiği yerden de güç alır, bereketlenir. Camiler Milli Mücadele'nin harekât merkezlerindedir. Burada yapılan konuşmaların tesiri diğer mekânlara göre daha fazla olur.

ÂKİF, MİLLETİMİZİN GÖNLÜNDE YENİDEN DOĞMUŞTUR

Büyük insanların ölümleri bir bakıma doğumlarıdır." diyor, Sezai Karakoç. Âkif için, bu söz bugün geçerli midir? Yıllar içinde o anlaşılabilir midir? Yarının Türkiye'sine daha gür bir seda ile taşınabilecek midir?

Mehmet Âkif, 27 Aralık 1936'da vefat etmiştir. 28 Aralık 1936'da ise zihin tarihimizde yeni bir hayata başlamıştır! Bu büyük şairin bu dünyadaki ikinci hayatının başlangıcıdır. Resmîyetin unutturmak istediği İstiklâl Marşı şairi, Ankara'dan gönderilen ve cenazesine katılmayı meneden talimatlara rağmen, milletin ve bilhassa gençlerin elleri üstünde Bayezid'den Edirnekapı'ya kadar taşınmıştır. Bu yaklaşık 5 kilometrelik bir mesafedir. Gençlik, Âkif'in mezarı başında yönetimin olumsuz tavrına rağmen, kabrini yapürmeye ve her yıl anmaya âdet and içmiştir. İşte o günden sonra bir yıl boyunca Âkif yazılmış, Âkif konuşulmuştur. Bu ilgiden rahatsız olan devrin Cumhurbaşkanı gençlere Âkif'i karalayıcı konuşmalar yapmıştır. Hatta Mehmed Âkif'e olan ilginin İstiklâl Marşı millî marşımıza olmaya devam ettikçe eksilmeyeceği düşüncesiyle yeni bir marş yarışması açtırmıştır. Bütün bunlara

rağmen gençlikte Âkif muhabbetinin önü alınmamıştır. Mehmet Âkif, Cumhuriyet'in ideolojisinin dışladığı/bastırdığı görüşlere sahip olan ülkenin asli kitesinin önünde yürüyen sembol bir şahsiyet olmuştur. Hocalar camide, öğretmenler kürsüde sözlerini Âkif üzerinden söylemişlerdir. Ağır mahkûmiyet gerektiren fikir suçları Âkif'in dokunulamazlığı ile koruma altına alınmıştır. Mukaddesata, değerlerimize her saldırı Âkif'le savuşturulmuştur. Böyle zamanlarda Âsım'ın, "Zulmü alkışlayamam / Zalimi asla sevemem." diye başlayan bölümü bir nevi mazlumiyetimizin millî marşı olmuş ve ezbere okunmuştur. Ve Âkif, resmîyetin uzak durmasına hatta engellemelerine rağmen, vefatından sonra halkın, gençlerin, gönüllü kuruluşların anma toplantılarıyla zihinlerde yaşatılmıştır.

HÜSRANDAN ZAFERE

Türk edebiyatında Âkif kadar hayatı şiire, şiiri hayata dahil etmiş başka şair yok. Bu derece samimi bir hayat ve anlamlı bir şiir, aslında onun hayatında her türlü sahtelikten uzak durduğuna işaret ediyor. Buna, sahici bir sanat ve hayat buluşması diyebilir miyiz?

Âkif sahih, sahici bir karakter. Hiçbir şeyi yapmıyacak değil. Bir karakter abidesi, bir ahlâk adamı. Hakikatin peşinde, hakikatinden ideal çıkarmanın derdinde. Dert sahibi, davası, mücadelesi olan bir millet adamı. Sanat yapmanın değil, Yaratıcı'nın bahsettiği sanat kabiliyetini hakikat uğruna seferber etmenin derdinde olan bir gerçek karakter. Mehmet Âkif *Safahat* isimli şiir külliyyatının ilk kitabı olan *Safahat*'ın 1911'de yapılan ilk baskısına koyduğu ön söz mahiyetindeki şiirinde, okuyucusuyla konuşur gibi anlatıyor: *Bana sor sevgili okuyucu, sana ben söyleyeyim!*

Okuyucuya bu kitapta sunulan şiirleri, tek hüneri samimiyeti olan bir yığın sözdür. Sanat yapmayı bilmez, çünkü sanatkâr değildir. Şair tevezudan böyle der ama, "güçsüzlüğümün gözyaşındır bütün eserlerim" demekten de geri kalmaz. Yine de söylemeyi arzu ettiklerini yeterince ifade edememektedir: Ağlar, ağlatamaz, hisseder söyleyemez. Çünkü kalbinin dili yoktur ve ondan şikayetçidir. Bu kısacık şiirde Âkif sıradan bir söz söylüyormuş gibi yaparak göz kamaştırıcı şiir cümleleri kurar. Bu kısa sunuş şu mısralarla biter:

*Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zirâ onu yazdım, iki söz yazdımsa.*

Âkif'in 110 yıl önce okuyucusuyla konuşan bu samimi ifadelerinde sonraki yıllarda da bir değişiklik olmamıştır. Onun son kitabının *Gölgeler*'in başına koyduğu, 1919'da yazılmış *Hüsran* şiiri aynı mahiyette bir son söz olarak görülebilir. Şair, bu şiirinde hayatını ve eserini özetler:

Ben böyle bakıp durmayacaktım, dili bağlı,
İslâm'ı uyandırmak için haykıracaktım.
Gür hisli, gür imanlı beyinler coşar ancak,
Ben zaten uzun boylu düşünmekten uzaktım!
Haykır! 'Kime, lâkin? Hani sâhibleri yurdun?
Ellerdi yatanlar, sağa baktım, sola baktım;
Feryadımı artık boğarak, naşını tuttum,
Bin parça edip şi'rime gömdüm de bıraktım.
Seller gibi vadiyi eninim saracakken,
Hiç çağlamadan, gizli inen yaş gibi aktım.
Yoktur elemimden şu sağır kubbede bir iz;
İnler 'Safahat'ımdaki hüsrân bile sessiz!
Şair kabahati, kusuru kendisinde arar, yeterince
başarılı olamamıştır. Fakat yurdun sahipleri de
ortada yoktur. Feryadımı boğarak vatanın ölüsünü
bin parça edip şiirine gömmüştür. Vadiyi seller
gibi inlemesi saracakken, çağlamadan gizli yaş
gibi akmıştır. Yine de sağır kubbede onun üzün-

tüsünden bir iz yoktur, *Safahat*'ındaki hüsrân bile
inlemektedir!

Şiir 1919'da yazıldığına göre, Osmanlı devletinin en zor günlerinde söylenen mısralardır bunlar. Savaş mağlubiyetle neticelenmiş, düşmanlar ülkenin muhtelif bölgelerini işgal etmiş, bir de Yunanlılar Batı Anadolu'da bize karşı sahaya sürülmüştür. Mağlubiyet hissi koyu bir ümitsizlik dalgası şeklinde memlekete yayılmıştır. Âkif'in bu ümitsizliği Batı Anadolu'da başlayan direnişe destek vererek yenmeye çalıştığını görürüz. Bu yüzden Balıkesir'e gider. Sonra Ankara'dan gelen davete icabet eder. Bizzat mücadelenin içinde bulunarak sözünü söylemek ister. Onun sözü gerek camide olsun gerek yayın alanında ve İstiklâl Marşı ile Meclis'te olsun, büyük tesir uyandırır. Askeri zaferin arka planında hiç şüphe yok ki, Âkif'in sözünün büyük tesiri vardır. Askerlerimiz ellerinde bayraklarla, dillerinde Allah Allah nidaları ve İstiklâl Marşı ile İzmir'e girerler. Zafer sonrasında yaşanan hüsrânlardır ki, şairi tam manasıyla bir girdaba sürükler. Son kitabını Mısır'da yayınlamak zorunda kalır ve Milli Mücadele öncesinde yazdığı *Hüsran* şiirini ön söz olarak bu kitabın başına koyar! Bu şiir sadece onun hayatının özeti değildir, milletin hissiyatının da açık bir ifadesidir. ❧